

3MAYIS 1919 TARİHİNDE ŞEHZADE ABDURRAHİM EFENDİ’NİN BAŞKANLIĞINDA Kİ HEYET –İ NASİHANIN BURDUR’A GELİŞİ . VE ZİYARETİN BURDURLU MUALLİM MAHMUT EFENDİ TARAFINDAN“ SAFAHAT –İ HAYAT NOT DEFTERİNDE” ANLATILIŞI

Hayati KUZUCU

Burdur ‘un karanlık tarihinin bizce en az bilinen devirleri arasında, 17 .yüzyıl ve İstiklal Harbi yılları başta gelmektedir.Son zamanlarda özellikle İstiklal Harbi yılları ile alakalı olarak gerek Osman Koçibay ve gerekse Prof.Dr.Metin Özata’nın gayretleri birçok konuda bize yeni bilgiler sağlamaktadır.Ancak yine de bu devir büyük bir bilinmezlik içinde hükmünü sürdürmeye devam etmektedir.Resmi arşiv belgeleri dışında ,yerel kaynakların son derece yetersiz olmaları veya henüz yeterince bilinmemeleri bu sahanın bilinmezliğinde büyük rol oynamaktadır.Her ne kadar Prof.Dr.Nuri Köstüklü’nün “Milli Mücadelede Denizli Isparta ve Burdur Sancakları “adlı eseri bu devre hasredildi ise de aslında eser adeta Isparta’ya tahsis edilmiş gibidir.Burdur’u bir yana bırakalım, özellikle Denizli gibi Milli Mücadele’nin başlangıcında adeta bayraktarlık yapmış bir ilimizin neredeyse bir garnitür sayılabilecek bölümle yer alması hassasiyetimizi desteklemektedir.Elbette Isparta’nın milli kıyamdaki katkılarını sorgulayacak değiliz en derinden hissettiğimiz minnet duygularını saklayacakta değiliz. Ne var ki; diğer bölge insanlarımızın da bu toprakların kurtuluş mücadelesine yapmış oldukları en küçük bir muavenetin dahi unutulmasına, onlara haksızlık yapılmasına şiddetle karşıyız .İşte; pek bilinmeyen sözünü ettiğimiz zaman dilimine ait olan ve bize oldukça kıymetli bilgiler veren bir not defterinden bir çeşit günlükten yakın zamanlara kadar haberdar değildik .Bu defter ,1915-1920 arasında yazılmıştır. Burdurlu bir öğretmen olan Mahmut Şevket Efendiye aittir.Defter küçük boy ciltli bir not defteridir¹.Başlangıç sayfasında “Safahatı Hayat .Not Defteri 1336-1334 Mahmut Efendi’nin tercüme i hali not defteri “ ibareleri yer almaktadır.İçindeki yazılar yer yer kurşun yer yer de mürekkeple yazılmış olup bazı bölümlerinde çizilmiş resimler bulunmaktadır.Çok sayı de şiir de defterde yer almaktadır.Defterin ilk sayfasında 1914 depremi ile ilgili Mahmut Efendi’nin anısını okuyoruz.Sonraki bölümlerde mesela Demirci Mehmet Efe’nin Burdur’a gelişi ve sonra onun Refet Paşa tarafından bozulup kaçması anlatılmaktadır.Mahmut Efendi

¹ Defter ,2006 yılında Bursa da ki bir sahaftan oraya Uşak’tan geldiğini öğrenen bir kişiye geçmiş bir müddet sonra da tarafımdan Burdur’a ait üç Osmanlıca belgeyle beraber ondan satın alınmıştır.

seyahatlerini,İnar köyünde yaptığı öğretmenliği, çocuklarının doğumunu vs. notları arasına eklemiştir.

Anlaşılan Mahmut Efendi Burdur İdadisini bitirmiş ve sonra çeşitli yerlerde öğretmenlik yapmıştır.izahatlarından onun 1896 veya 1897yılların da dünyaya geldiğini çıkarabiliriz.Yine notlarından Nuri adında bir amcası ile Ahmet Tevfik adında bir kardeşinin olduğunu Birinci Dünya Harbi sırasında askere gittiğini öğreniyoruz.

Söz konusu defterin bir bölümünde 3Mayıs 1919 tarihinde Heyet-i Nasiha'nın Burdur'a gelişi anlatılmaktadır.

Heyet-i Nasiha(Nasihah Heyeti) , 30Ekim 1918 imzalanana Mondros Mütarekesi sonrası işgale uğrayana Türk Yurdunda oluşmaya başlayan Milli tepkinin izale edilmesi, etkisizleştirilmesi için hain Damat Ferit Paşa hükümetinin başvurduğu bir usuldur.Adına nasihat heyeti denilen bu heyetler başına Osmanlı hanedanı şehzadelerinden birinin geçtiği içinde asker siyasetçi vs.den insanların olduğu gruplardır.

Görünüşte heyetlerin amacı özellikle Anadolu'da Ermeni –Rum-ve Müslümanlar arasında oluşan husumet havası veya kargaşasını gidermeye matuf bizzat ahaliye nasihatlar de bulunmaya yönelik seyahatlerdir.Ancak heyetlerden birinin başında olan Şehzade Abdürrahim Efendi'nin ,Aydında kendileriyle görüşen Milli kahramanlarımızdan merhum Esat İleri Hoca'ya karşı olan tutumları,heyetlerin hiçte öyle bir amacının olmadığı,daha çok yeni kıpırdamaya başlayan milli direnişin sekteye uğratılıp İngilizlerin güvenini kazanmaya yönelik olduğu izlenimi vermektedir².

Heyeti Nasiha,16 Nisan 1919 tarihinde Anadolu'ya hareket etmiştir.Heyet üyeleri şunlardır.

Başkan Şehzade Abdürrahim Efendi,Bahriye eski nazırı ve ayandan Ali Rıza Paşa,divani harbi örfi eski reisi Mahmut Hayreti,Basra eski valisi Süleyman Şefik Paşa ,Erkanı Harb eski mirlivalarından emekli Ali Fevzi Paşa,Bursa Müftüsü Ömer Fevzi,Pazarcık eski müftüsü Halil Fehim,Karahisar eski mebusuYanko Güvenidis,Dahiliye Nezareti Memurin i Kalem Müdürü Ohanness Ferid ve heyeti takip edecek basın mensubu gazeteci Burhan Cahit Bey.

Heyet sırasıyla Bursa – Balıkesir-Manisa –İzmir-Aydın –Denizli'yi ziyaret etti.Aydın'da heyetten ayrılan bir kol Mahmut Hayreti Paşa başkanlığında Muğla'ya gitti.

Gidilen her yerde büyük törenlerle karşılanan Heyet-i Nasiha,1Mayıs günü Denizli'ye ulaştı.Geceyi Denizli'de geçiren heyet, 2Mayısta Denizli'den mızraklı süvari bölümü refakatinde ayrıldı.Goncalı istasyonundan Keçiborlu'ya ulaştıktan sonra Baladız'a gelen heyet burada Isparta'dan gelen subay ve eşraf ile Burdur'dan gelen mutasarrıf ,erkan ve eşraf

² Mevlüt ÇELEBİ,Heyeti Nasiha. İzmir-19912.Sayf.46

tarafından karşılandılar Şehzade A.Efendi ,Isparta heyetine önce Burdur'a gideceğini dönerken Isparta'ya uğrayacağını söyledi.

Arabalarla Burdur'a gitti 3 Mayıs 1919.Halk heyeti karşılamak için şehir dışında istikbal etti.Fişekler atılıyor,dualar ediliyordu.Burada şehzade halka hitap edip padişahın selamını ilettiler.Beyanname okundu.Gece heyete o güne kadar görmediği muhteşem alaturka bir ziyafet verildi.Misafirlere tam yirmi çeşit yemek sunuldu.Burdur'dan sadaret heyeti azasından Ali Rıza Paşa, İstanbul'a Şehzade hazretlerinin Burdur'da emsali görülmemiş tezahüratlarla karşılandığını belirten ve yapılan işler hakkında bilgi veren bir telgraf çekti³.

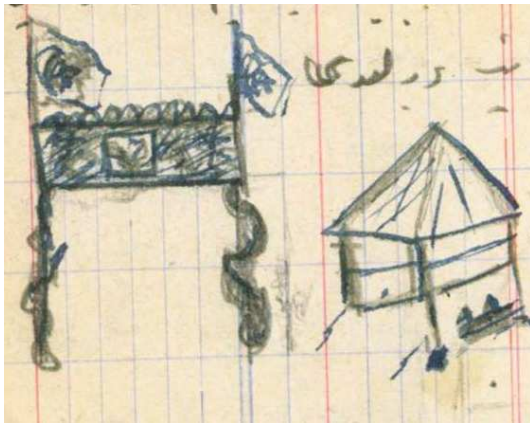
Şehzade, Burdur'da misafir edildi akabinde Antalya'ya geçti .Geri dönüşünde yine Burdur'a uğrayan heyet tekrar misafir kaldıktan sonra , buradan Isparta'ya doğru yola çıktı.

Bu ziyarete bizzat tanık olan Burdurlu muallim Mahmut Efendi defterinde ziyareti şöyle anlatmaktadır.

20 Nisan 1335 (3Mayıs 1919) hamiş

Sultan Hamidi'in küçük mahdumu devletlu inayetlu ali Şehzade Abdürrahim Efendi hazretleri, daire i hükümet ve sair hükemayı kiram ile pençşembe günü saat dokuza memleketimize vurudu.

Camuşsuyu(*) pınarı önünde ihraz edilen (Tak ı zafer) yerden önde ellerinde bayrak olmak üzere bir safta süvari ve arkada dahi süvari olmak üzere bir paytonla yeni hükümet caddesinden hükümete azimet eylemiştir.

Mahmut Efendi'nin defterine çizdiği Heyet-i

Nasihanın Burdur'a gelişi sırasında altından geçtikleri Tak –ı Zafer resmi

³ Melüt ÇELEBİ .a.g.e Sayf.50-51

Orada yaveri hası tarafından vaaz edilen (okunan) evrakı nasihann münderecatını intac ediyorum .(Anlaşılan yaver kısaca nasihat beyannamesini izah etmiş).

Mahmut Efendi notlarında pek açıklık olmamakla beraber söz alan Şehzade'nin evvela **“Halife i Zişanımız olan Sultan Mehmet han hazretlerinin selamını tebliğ ettiği “** (ilettiği) anlaşılıyor .

Mahmut Efendi kimin söylediğini yazmadığı bölümde şunları not etmiş:

Seferberlikte askerin telef olduğunu sonrada mağlup olunduğu ve bu mağlubiyetten en ziyade mey'us olan devletlu necabetlu efendi hazretlerinden bahs ile söze son verildi.

Bir gece Burdur da yattıktan sonra ertesi gün Antalya'ya gitmek üzere hareket ile iki sonra yine memlekete azimette Divan Baba Mahallesinde namı kadim “Kale kuyusu” denilen yerde inşa edilen Tak'tan ...Baki Bey odalarının(Koca oda olmalı) önüne azimet etti.Orada geceyi geçirmişlerdir.

Ertesi gün sabahleyin saat alaturka iki de Camuşsuyu(?) nam mahalde veda ile Isparta ,Konya ,Niğdeyedoğru yola çıktıklarını belirten Mahmut Efendi bu bölüme son vermektedir.

9.05.2011